

Η Εκστρατεία της Καλλιπόλεως

«Θυσιάζων τὸ στάδιον (σταδιοδρομία) μου, ἀκολουθῶ τις ὑπαγορεύσεις τῆς συνειδήσεώς μου, ἥτις δι' ἐμέ εἶναι ὁ ὑπέρτατος νόμος». Ἀντισυνταγματάρχης Ἰωάννης Μεταξᾶς. Ἀπό τὴν ἀναφορά ἀποστρατείας του, ἀπὸ τὴν θέση τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Ἐπιτελείου λόγω τῆς διαφωνίας του γιὰ τὴν συμμετοχὴ τῆς Ἑλλάδος στὴν ἐκστρατεία τῆς Καλλιπόλεως. (17 Φεβρ. 1915).

Ἀπὸ τὴν 17^η Φεβρ. 1915 ἕως τὴν 9^η Ἰαν. 1916, γαλλοβρετανικὲς ναυτικὲς καὶ χερσαῖες δυνάμεις διεξήγαγαν μιὰ σειρά επιχειρήσεων, με σκοπὸ τὸν ἔλεγχο τῶν Δαρδανελίων καὶ τὴν κατάληψη τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ επιχειρήσεις αὐτὲς καταγράφηκαν στὴν ἱστορία ὡς ἡ «Εκστρατεία τῆς Καλλιπόλεως» καὶ στόχευαν στὴν ἐλάφρυνση τῆς τουρκικῆς πιέσεως στὸ μέτωπο τοῦ Καυκάσου καὶ στὴν διευκόλυνση τοῦ εφοδιασμοῦ τῆς Ρωσίας. Ἐπὶ ἑνδεκά μηνες δεκαπέντε συμμαχικὲς μεραρχίες (490.000) ἀναμετρήθηκαν με ἰσάριθμες τουρκικὲς (315.000). Γενναῖοι στρατιῶτες ἀπὸ τὴν Μεγάλῃ Βρετανία τὴν Γαλλία, τὴν Αυστραλία, τὴν Νέα Ζηλανδία, τὶς Ἰνδίες καὶ τὸν Καναδά δὲν μπόρεσαν νὰ κάμψουν τὴν σθεναρὴ ἀντίσταση τῶν σκληροτράχηλων Τούρκων. Ἡ προσπάθεια γιὰ τὸν ἔλεγχο τῶν στενῶν εγκαταλείφθηκε μετὰ τὴν ἀπώλεια 180.000 ἀνδρῶν(57.000 νεκροί), 12 θωρηκτῶν καὶ πλήθος ἄλλων μικρότερων πλοίων. Στὴν Καλλιπολιὴ ἡ Τουρκία κατήγαγε τὴν μοναδική της νίκη στὸ Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, με τίμημα 90.000 νεκροῦς καὶ 100.000 τραυματίες.

Μια Ἐσπευσμένη Απόφαση

Ὁ Ουίνστον Τσώρτσιλ, ὡς πρῶτος Λόρδος τοῦ Ναυαρχείου,¹ υπῆρξε ὁ εμπνευστὴς τῆς επιχειρήσεως. Σὲ πρώτη φάση ἐπιδιώχθηκε ἡ παραβίαση τῶν στενῶν μόνον με ναυτικὲς δυνάμεις. Τα «μεγάλὰ κανόνια» τοῦ Ἀγγλοῦ ναύαρχου Τζῶν Ντε Ρόμπεκ(John De Robek), κατέστρεψαν τὰ τουρκικὰ οχυρά στὸ στόμιο τῶν στενῶν, ἀλλὰ τὰ ναρκαλιευτικὰ του ἀπέτυχαν νὰ περισυλλέξουν τὶς νάρκες. Ἡ ἀπώλεια ἑξὶ θωρηκτῶν κατέδειξε τὴν ἀνάγκη ἀποβάσεως στρατευμάτων στὴν χερσόνησο τῆς Καλλιπόλεως. Ἡ ἀποβατικὴ ἐπιχείρηση ἀνατέθηκε στὸν Βρετανὸ ἀντιστράτηγο Ἴαν Χάμιλτον(Ian Hamilton). Οἱ συμμαχικὲς δυνάμεις δημιούργησαν τρία προγεφυρώματα στὴν δυτικὴ πλευρὰ τῆς χερσονήσου: Στὸ ακρωτήριο

¹Ὁ πρῶτος Λόρδος τοῦ Ναυαρχείου(First Sea Lord) ηγεῖται τοῦ πολεμικοῦ στόλου τοῦ Ἠνωμένου Βασιλείου καὶ ὅλων τῶν υπηρεσιῶν τοῦ πολεμικοῦ τῆς ναυτικοῦ.

Έλλη και στους όρμους Μπαμπά Τεπέ και Σούβλας. Οι τουρκικές δυνάμεις, διοικούμενες από τον Γερμανό αντιστράτηγο Λίμαν Φον Σάντερς(Liman Von Santers), απέκρουσαν με επιτυχία τις συμμαχικές προσπάθειες για την διεύρυνση των προγεφυρωμάτων. Ο συνταγματάρχης Μουσταφά Κεμάλ μετέπειτα Ατατούρκ, διακρίθηκε ως διοικητής μεραρχίας, στην εκστρατεία της Καλλιπόλεως.

Η Καταστροφή

Η καταστροφή των συμμάχων προήλθε από:

1. Την υποτίμηση του αντίπαλου.
2. Την κακή σχεδίαση και προετοιμασία.
3. Την έλλειψη πληροφοριών.
4. Το περιορισμένο αριθμό στρατευμάτων.
5. Την πλημμελή εκπαίδευση.
6. Τον ανεπαρκή εφοδιασμό και παροχή υγειονομικής υποστηρίξεως στα

μαχόμενα τμήματα.

Η μόνη ενέργεια που εκτελέσθηκε με επιτυχία ήταν η εκκένωση της χερσονήσου. Ο Βρετανός πρωθυπουργός Χένρι Άσκουιθ (Henry Asquith) παραιτήθηκε και τον διαδέχθηκε ο Λόιντ Τζώρτζ(Lloint George). Ο Τσώρτσιλ απομακρύνθηκε από την θέση του και στην συνέχεια ανέλαβε εθελοντικά την διοίκηση ενός βρετανικού τάγματος πεζικού, στο δυτικό μέτωπο.

Οι Επιπτώσεις στην Ελλάδα

Οι επιχειρήσεις των Δαρδανελίων επηρέασαν τις πολιτικές εξελίξεις στην πατρίδα μας. Για τον Ελευθέριο Βενιζέλο ήταν η ευκαιρία που έψαχνε προκειμένου να εισέλθει η Ελλάδα στο πόλεμο στο πλευρό της Αντάντ.² Η Βρετανία αποδέχθηκε την πρόταση του να συμμετάσχει η Ελλάς στην επιχείρηση. Την 17^η Φεβρ. 1915 υπέβαλλε στον Βασιλέα Κωνσταντίνο υπόμνημα με το οποίο πρότεινε την συμμετοχή μας στην «Εκστρατεία των Δαρδανελίων», με ένα Σώμα Στρατού(40.000 άνδρες) και το σύνολο του Στόλου υποστηρίζοντας ότι:

1. Η ουδετερότητα αποτελούσε την χειρότερη επιλογή.
2. Το Ηνωμένο Βασίλειο θα ήταν ο τελικός νικητής.
3. Θα εξασφαλιζόταν η εδαφική μας ακεραιότητα.
4. Θα μας παραχωρείτο μέρος της Μικράς Ασίας.
5. Θα παραιτείτο από πρωθυπουργός σε περίπτωση μη αποδοχής της

εισηγήσεως του.

Την ίδια μοιραία ημέρα ο Αντισυνταγματάρχης Ιωάννης Μεταξάς, αρχηγός της Επιτελικής Υπηρεσίας του Στρατού,³ υπέβαλλε αίτηση αποστρατείας απευθείας στον Βενιζέλο, γιατί δεν του ζήτησε την άποψη του για ένα θέμα της αρμοδιότητος του. Η αίτηση του συνοδεύτηκε με ένα υπόμνημα στο οποίο ανέλυε τους λόγους για την μη συμμετοχή μας στην συμμαχική εκστρατεία, επικαλούμενος ότι: Θα αποδυναμωνόταν η άμυνα μας σε

² Αντάντ ή «Εγκάρδια Συνεννόηση» (Entente Cordiale) ονομάζεται η συμμαχία μεταξύ Γαλλίας και Ην. Βασιλείου κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, στην οποία προσχώρησε κατόπιν και η Ρωσία.

³ Την εποχή εκείνη ο Αρχηγός του Επιτελείου δεν ήταν και ο ανώτατος διοικητής του στρατού, όπως ισχύει σήμερα. Η Επιτελική Υπηρεσία του Στρατού, συγκροτήθηκε μετά την αναδιοργάνωση του 1914 και είχε 4 Διευθύνσεις: (Α΄ Επιχειρήσεις-Οχυρώσεις, Β΄ Επιστράτευση-Μεταφορές, Γ΄ Εκπαίδευση-Κανονισμοί-Ιστορία, Δ΄ Πληροφορίες-Πολιτικές Υποθέσεις). Υπαγόταν στον Υπουργό στρατιωτικών εν ειρήνη και στον Αρχιστράτηγο εν πολέμω.

περίπτωση βουλγαρικής επιθέσεως και ότι η γαλλο-βρετανική επιχείρηση στα Δαρδανέλια ήταν καταδικασμένη σε αποτυχία. Θα μπορούσαμε να συμμετάσχουμε εάν αποστέλλονταν περισσότερες συμμαχικές δυνάμεις και η Ρουμανία συμπαρατασσόταν με την Αντάντ. Ο Κωνσταντίνος απέρριψε την πρόταση του Βενιζέλου γεγονός που τον οδήγησε την 25^η Φεβρ. να υποβάλλει την παραίτηση της κυβερνήσεως του.

Ο Διχασμός

Ο Μεταξάς δικαιώθηκε ως προς τις προβλέψεις του σχετικά με την ναυαγία της εκστρατείας των Δαρδανελίων. Η άποψη του Βενιζέλου, ότι η ουδετερότητα για το μέγεθος της Ελλάδος, δεν υφίστατο ως επιλογή ήταν σωστή. Η συμμετοχή μας στην επιχείρηση θα είχε καταστροφικές συνέπειες για τις ένοπλες δυνάμεις μας. Ο Κωνσταντίνος δεχόταν να συνταχθούμε με την Αντάντ, αλλά δεν του δίνονταν οι εγγυήσεις που ζητάγε. Θα έπρεπε όμως να είχαμε συνταχθεί με τους συμμάχους, μετά την απόβασή τους στην Θεσσαλονίκη την 5^η Οκτ. 1915, όταν η ουδετερότητα ήταν πλέον ανέφικτη, γεγονός που μας οδήγησε στον αδελφοκτόνο εθνικό διχασμό.

Έχει επιβεβαιωθεί ιστορικά ότι, μόνο με την βοήθεια των εκάστοτε συμμάχων μας επιτυγχάνουμε τους εθνικούς μας στόχους. Οι μοναχικές πορείες μάς οδήγησαν επανειλημμένως σε καταστροφές. Η κρίση που βιώνουμε είναι αποτέλεσμα της εμμονών μας να μην αποδεχόμαστε ότι, δεν είμαστε εμείς αυτοί που καθορίζουν τους κανόνες του παιχνιδιού. Μέχρι να το συνειδητοποιήσουμε θα συνεχίσουμε να «τρώνε τα χαστούκια μας».

Παπάγου 10 Ιουνίου 2017
Αντγος ε.α. Ιωάννης Κρασσάς

Βιβλιογραφία

- α. **Ο Ελληνικός Στρατός κατά τον 1^ο Παγκόσμιο πόλεμο**, Τόμος Α΄ και Β΄, Εκδόσεις Διευθύνσεως Ιστορίας Στρατού, Αθήναι 1961.
- β. Ιωάννης Σ. Παπαφλωράτος, **Η Ιστορία του Ελληνικού Στρατού(1833-1949)**, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2014.
- γ. Ελ. Βενιζέλος-Ιωαν. Μεταξάς, **Η Ιστορία του Εθνικού Διχασμού**, Εκδοτικός Οίκος Κυρομάνος, Θεσσαλονίκη 2003.